

50 NĂM ASEAN: SỰ THAM GIA, VAI TRÒ VÀ ĐÓNG GÓP CỦA VIỆT NAM

NGUYỄN HUY HOÀNG*

Tóm tắt: Được thành lập vào năm 1967 với 5 thành viên ban đầu, đến nay sau 50 năm ASEAN đã trở thành một cộng đồng khu vực thành công, được cộng đồng thế giới công nhận và được coi là một hình mẫu cho nhiều khu vực mong muốn thúc đẩy hợp tác và liên kết, hướng tới mục tiêu phát triển kinh tế và đảm bảo an ninh. ASEAN tuổi 50 cũng chứng kiến những thay đổi đáng được ghi nhận trong quan hệ giữa Việt Nam và ASEAN cũng như vai trò và đóng góp của Việt Nam vào tổ chức hợp tác khu vực này. Trước khi gia nhập ASEAN vào năm 1995, quan hệ Việt Nam và ASEAN chưa thật sự tốt đẹp và còn những nghi kị, ngờ vực. Tuy nhiên, khi trở thành thành viên, Việt Nam đã thể hiện là một nhân tố tích cực có nhiều đóng góp cho sự phát triển của ASEAN. Trong khuôn khổ bài nghiên cứu này, chúng tôi tập trung vào phân tích và đánh giá những đóng góp và vai trò của Việt Nam đối với ASEAN kể từ khi trở thành thành viên chính thức của tổ chức này.

Từ khóa: Việt Nam; ASEAN; vai trò; đóng góp

1. Việt Nam và ASEAN: Từ đối tượng đến đối tác hợp tác và thành viên của Cộng đồng ASEAN

Sau khi giành độc lập vào năm 1945, Việt Nam không có nhiều liên hệ và giao lưu với các quốc gia Đông Nam Á, trừ Lào và Campuchia (và ở mức độ nào đó có cả Indonesia)⁽¹⁾ vì khác biệt về ý thức hệ và hệ thống chính trị, kinh tế, sự nghi kị lẫn nhau dẫn đến những căng thẳng giữa hai bên⁽²⁾. Trong cuộc chiến tranh chống Mỹ

của nhân dân Việt Nam, hầu hết các nước Đông Nam Á đều có sự cảm thông với chính quyền Sài Gòn và ủng hộ sự can thiệp của Mỹ vào Việt Nam. Vào những năm cuối của thập niên 1960, năm nước Đông Nam Á sáng lập ASEAN⁽³⁾ đều cho rằng ASEAN là giải pháp hữu hiệu nhằm thiết lập một khu vực hòa bình, trung lập và phát triển. Ngay từ lúc khởi đầu, các thành viên của ASEAN để ngỏ khả năng cho phép các quốc gia trong khu vực tham

* PGS.TS. Nguyễn Huy Hoàng, Viện Nghiên cứu Đông Nam Á

gia ASEAN. Tuy nhiên, thời điểm đó hầu như tổ chức này không có sự liên hệ nào với Việt Nam và vì sự khác biệt trong hệ thống chính trị cũng như ý thức hệ nên không có nhiều khả năng cho thấy Việt Nam tham gia tổ chức này.

Sau thắng lợi năm 1975 của Việt Nam, ASEAN tiến hành các hoạt động hợp tác với Việt Nam vì các nước thành viên ASEAN cho rằng Việt Nam có thể không gây ảnh hưởng xấu tới cân bằng chính trị và quân sự tại Đông Nam Á. Vì vậy, từ năm 1976, quan hệ giữa Việt Nam với các nước ASEAN có dấu hiệu được cải thiện và hai bên bắt đầu phát triển mối quan hệ song phương, cùng nhau đề xuất một số sáng kiến hợp tác. Tuy nhiên, mối quan hệ này lại có dấu hiệu rạn nứt dẫn đến căng thẳng do xung đột giữa Việt Nam với Khmer Đỏ ở Campuchia. Các nước ASEAN ủng hộ chế độ Campuchia Dân chủ, phản đối Việt Nam đưa quân vào Campuchia. Chính vì vậy, kể từ năm 1979, quan hệ giữa Việt Nam với các nước ASEAN trở nên căng thẳng.

Tuy nhiên, sự đối đầu căng thẳng giữa Việt Nam và ASEAN đối với vấn đề Campuchia bắt đầu thay đổi từ giữa thập kỷ 1980, kể từ khi Việt Nam thực hiện chính sách cải cách kinh tế vào năm 1986 và rút hết quân đội khỏi Campuchia vào tháng 9/1989. Những thay đổi này đã làm ấm lên quan hệ giữa Việt Nam với các nước thành viên ASEAN. Ngày 23/10/1991, với việc Hiệp định Paris về Campuchia được ký kết, một kỷ nguyên mới cho quan hệ hợp tác giữa các nước trong khu vực Đông Nam Á đã được mở ra. Quan hệ giữa Việt Nam với ASEAN đã

phát triển nhanh chóng. Với mong muốn xây dựng và phát triển các mối quan hệ kinh tế mới sau khi Liên Xô và các nước xã hội chủ nghĩa Đông Âu tan rã, Việt Nam chú trọng phát triển quan hệ kinh tế với bên ngoài. Vì vậy, thương mại và đầu tư từ các nước ASEAN vào Việt Nam tăng mạnh vào thời kỳ này⁽⁴⁾. Cũng từ thời điểm đó, nhiều chuyến viếng thăm cấp cao giữa Việt Nam với các nước ASEAN được diễn ra, minh chứng cho một thời kỳ mới về mối quan hệ tốt đẹp giữa hai bên. Thời kỳ này, cả Việt Nam và 6 thành viên của ASEAN bắt đầu quan tâm nhiều hơn đến vấn đề một hiệp hội chính thức giữa họ và đã thúc đẩy sự tham gia của Việt Nam vào các cơ chế hợp tác của ASEAN. Năm 1992, Việt Nam ký Hiệp ước Thân thiện và Hợp tác Đông Nam Á (TAC) và trở thành quan sát viên của ASEAN. Ngày 28/7/1995, Việt Nam chính thức là thành viên thứ bảy của ASEAN. Kể từ thời điểm quan trọng đó đến nay, Việt Nam luôn thể hiện và chứng tỏ mình là một thành viên tích cực, có trách nhiệm và đóng góp cho sự phát triển của ASEAN, đặc biệt trong tiến trình xây dựng Cộng đồng ASEAN (AC). Vai trò của Việt Nam trong ASEAN luôn được các nước ASEAN cũng như các tổ chức quốc tế và các nước bên ngoài thừa nhận và đánh giá cao.

2. Vai trò và đóng góp của Việt Nam trong ASEAN

Khi ASEAN tròn 50 tuổi cũng là thời điểm đánh dấu 22 năm Việt Nam trở thành thành viên của ASEAN. Trong suốt thời gian đó, Việt Nam luôn nỗ lực vì sự phát triển và lớn mạnh của Hiệp hội với ý

thức về tầm quan trọng chiến lược của ASEAN đối với Việt Nam và ngược lại. Hơn 20 năm qua, Việt Nam luôn chủ động, tích cực cùng các nước thành viên thúc đẩy hợp tác, tăng cường đoàn kết và liên kết ASEAN, mở rộng quan hệ đối ngoại và nâng cao vai trò, vị thế quốc tế của ASEAN, cùng ASEAN vượt qua những thách thức khó khăn, góp phần không nhỏ vào những thành công ASEAN hiện nay, trong đó có việc xây dựng thành công AC vào cuối năm 2015. Vai trò và đóng góp của Việt Nam trong ASEAN là hết sức quan trọng và có ý nghĩa, thể hiện rõ nét như sau:

- Việt Nam là nhân tố quan trọng giúp ASEAN hoàn thiện mục tiêu trở thành hiệp hội cho tất cả các quốc gia ở Đông Nam Á

Với việc trở thành thành viên thứ 7 của ASEAN vào năm 1995, Việt Nam, một mặt trở thành nhân tố góp phần chấm dứt tình trạng đối đầu giữa Đông Dương và ASEAN, mặt khác truyền cảm hứng cho các nước Đông Dương và Myanmar trong việc thể hiện mong muốn gia nhập ngôi nhà chung ASEAN. Việt Nam là một trong số các thành viên ASEAN đưa ra quyết sách kết nạp Lào và Myanmar năm 1997. Đặc biệt, Việt Nam có vai trò rất lớn trong việc Campuchia gia nhập ASEAN vào năm 1999. Với việc Campuchia trở thành thành viên chính thức, ASEAN đã trở thành ngôi nhà chung của tất cả các nước Đông Nam Á khi đó⁽⁵⁾, giúp hoàn thiện mục tiêu của ASEAN là kết nối khu vực Đông Nam Á thành một thể thống nhất. Nói về vai trò và đóng góp này của Việt Nam, nguyên Tổng thư ký ASEAN, Ông Ong Keng Yong

đã nói: “*Trước hết, nhìn vào bản đồ của hiệp hội, Việt Nam đã thực sự gắn kết vùng phía bắc với phía nam của khu vực Đông Nam Á. Do đó, quốc gia này có một vai trò rất quan trọng. Xét về mặt địa lý và nhân khẩu học, đóng góp chính của Việt Nam khi trở thành một thành viên của ASEAN là đã kết hợp mọi vùng của Đông Nam Á thành một khối thống nhất*”⁽⁶⁾.

- Việt Nam có đóng góp không nhỏ vào định hướng quan hệ với các đối tác quan trọng của ASEAN

Vai trò này của Việt Nam luôn được cộng đồng khu vực đánh giá cao. Với Trung Quốc, Việt Nam có mối quan hệ tốt đẹp nhưng cũng tồn tại nhiều bất đồng. Tuy nhiên, trong cách ứng xử, Việt Nam luôn thể hiện là một nước láng giềng mong muốn thúc đẩy quan hệ tốt đẹp trên nguyên tắc bình đẳng và tôn trọng lẫn nhau vì mục tiêu phát triển. Với Ấn Độ, Việt Nam cũng có quan hệ tốt đẹp từ khá sớm. Với những kinh nghiệm và mối quan hệ sẵn có với Trung Quốc và Ấn Độ, từ khi trở thành thành viên của ASEAN, Việt Nam có những đóng góp không nhỏ cho định hướng quan hệ của ASEAN với hai nước này. Khi đánh giá về vai trò này của Việt Nam, cựu Tổng thư ký ASEAN Ong Keng Yong đã nói: “*Là nước láng giềng của Trung Quốc, Việt Nam thường xuyên đem những kinh nghiệm lịch sử của mình để giúp ASEAN thúc đẩy quan hệ với Trung Quốc. Những gì Việt Nam làm là nhằm duy trì nguyên tắc của chúng ta (ASEAN), nguyên tắc tôn trọng lẫn nhau, tôn trọng hòa bình và ổn định. Trong quan hệ với Trung Quốc, Việt Nam luôn đưa ra những đề xuất tích cực và mang tính xây dựng.*

Đây không phải là vấn đề cảm tính mà là vấn đề tư duy. Việt Nam và Ấn Độ là những người bạn tốt của nhau, vì vậy khi đề cập đến những vấn đề liên quan đến Ấn Độ, Việt Nam nêu lại những kinh nghiệm và tình hữu nghị của mình với Ấn Độ, và nói 'Nếu chúng ta tổ chức hội nghị thượng đỉnh Đông Á, chúng ta nên mời Ấn Độ tham dự, bởi vì họ có những ý tưởng hay'. Vì thế, có thể nói rằng những gì mà Việt Nam đã đóng góp cho ASEAN là đã bổ sung thêm chất lượng cho những quyết sách của Hiệp hội chúng ta⁽⁷⁾.

Với Mỹ, Việt Nam luôn là yếu tố tích cực và có những đóng góp quan trọng thúc đẩy mối quan hệ ASEAN-Mỹ. Tại Hội nghị Thượng đỉnh ASEAN-Mỹ, được tổ chức vào tháng 2/2016 tại Sunnyland, California, Thủ tướng Việt Nam Nguyễn Tấn Dũng đã nhấn mạnh tầm quan trọng chiến lược trong quan hệ ASEAN-Mỹ, và đã đề xuất các sáng kiến nhằm thúc đẩy quan hệ hai bên. Một trong những sáng kiến đó là Kế hoạch Hành động ASEAN-Mỹ 2016-2020, tăng cường các hoạt động hợp tác và đầu tư, chia sẻ kinh nghiệm khởi nghiệp, kiến thức và công nghệ giữa ASEAN và Mỹ. Những đóng góp này của Việt Nam cho việc thúc đẩy hơn nữa quan hệ ASEAN-Mỹ được các bên đánh giá cao⁽⁸⁾.

Trong quan hệ ASEAN-EU, Việt Nam là nhân tố tích cực đóng góp quan trọng vào sự phát triển hơn nữa quan hệ ASEAN-EU thông qua việc hoàn thành tốt đẹp và mang lại nhiều lợi ích cho ASEAN khi nắm giữ vai trò điều phối cho quan hệ ASEAN-EU giai đoạn 2012-2015⁽⁹⁾.

- Việt Nam là một trong những nước tích cực trong việc thúc đẩy duy trì

đoàn kết nội khối, đề cao tự cường khu vực, các giá trị, chuẩn mực ứng xử chung của ASEAN và phát huy vai trò trung tâm của ASEAN trong các cấu trúc hợp tác khu vực

Với việc đề cao sức mạnh đoàn kết và tự cường, Việt Nam đã nỗ lực cùng các nước ASEAN vượt qua những giai đoạn khó khăn. Cụ thể, Việt Nam đã tích cực phối hợp với các nước ASEAN vượt qua cuộc Khủng hoảng tài chính Đông Á 1997-1998; phối hợp tốt với các nước thành viên trong việc ứng phó hữu hiệu với cuộc Khủng hoảng Tài chính thế giới 2008-2009 khi Việt Nam là một trong số ít nước bị tác động ít nhất của cuộc khủng hoảng này. Trong những năm đó, Việt Nam đã chia sẻ kinh nghiệm của mình đối với các nước trong việc ứng phó với cuộc khủng hoảng. Để duy trì tính đoàn kết nội khối trong ASEAN, sau 22 năm là thành viên chính thức của tổ chức này, Việt Nam chưa bao giờ có những hành động hay phát biểu có ảnh hưởng đến sự đoàn kết thống nhất trong ASEAN, luôn là một trong những nước đầu tiên thể hiện sự đồng thuận với những tuyên bố chung của ASEAN, đặc biệt là các tuyên bố của các cuộc họp Thượng đỉnh ASEAN.

Đối với việc xây dựng và duy trì vai trò trung tâm và chủ đạo của ASEAN trong các cấu trúc hợp tác khu vực, với tư cách là nước Chủ tịch ASEAN năm 2010, Việt Nam một lần nữa thể hiện vai trò và đóng góp của mình trong việc nâng cao bản lĩnh tự chủ của ASEAN trong ứng xử với các nước lớn thông qua việc đưa ra quyết định kết nạp Nga và Mỹ vào Hội nghị Cấp cao Đông Á (EAS), qua đó càng khẳng định vai

trò trung tâm và chủ đạo của ASEAN trong các cấu trúc hợp tác khu vực đang định hình. Với vai trò là nước Chủ trì điều phối các khuôn khổ hợp tác do ASEAN khởi xướng như ASEAN+3, EAS, ARF, Việt Nam đã cùng ASEAN đẩy mạnh hợp tác giữa ASEAN với các đối tác thông qua các khuôn khổ này, qua đó, tiếp tục củng cố và giữ vững vai trò chủ đạo của ASEAN trong khu vực, đồng thời, nâng cao vai trò và vị thế của ASEAN tại các diễn đàn khu vực và quốc tế như APEC, ASEM, UN, WTO, G20... Cũng trong năm Chủ tịch 2010, Việt Nam đại diện cho ASEAN tham dự các Hội nghị Thượng đỉnh của Nhóm G-20 tại Canada, Hàn Quốc và đã thay mặt ASEAN thể hiện lập trường và những đóng góp của ASEAN tại các Hội nghị này.

Tại Hội nghị Cấp cao ASEAN lần thứ 16, với tư cách là nước chủ trì Hội nghị, Việt Nam đưa ra quyết tâm và cùng ASEAN khẳng định quyết tâm duy trì và tăng cường vai trò trung tâm của Hiệp hội trong các cấu trúc hợp tác khu vực bằng việc tăng cường đoàn kết, liên kết và xây dựng Cộng đồng, nâng cao tính chủ động trước những đòi hỏi to lớn của nhiệm vụ và những biến chuyển nhanh chóng của tình hình khu vực và quốc tế⁽¹⁰⁾.

- Việt Nam đã có những đóng quan trọng trong việc duy trì môi trường hòa bình, an ninh và ổn định ở khu vực Đông Nam Á

Là một quốc gia yêu chuộng hòa bình, Việt Nam luôn đề cao vai trò và tầm quan trọng của việc tuân thủ Hiến chương ASEAN và Hiệp ước Thân thiện và Hợp tác Đông Nam Á, coi đây là bộ quy tắc ứng xử, điều chỉnh quan hệ giữa các quốc gia

(dù là nước lớn hay nhỏ) và ở tầm khu vực, nhất là các nguyên tắc không sử dụng vũ lực hoặc đe dọa sử dụng vũ lực, giải quyết mọi tranh chấp bằng biện pháp hòa bình trên cơ sở luật pháp quốc tế v.v...

Đối với vấn đề Biển Đông, Việt Nam luôn tích cực đề cao tầm quan trọng của việc duy trì hòa bình, ổn định, an ninh và an toàn, tự do hàng hải và hàng không ở Biển Đông. Bên cạnh đó, Việt Nam luôn đánh giá cao tầm quan trọng của việc tuân thủ luật pháp quốc tế; kiểm chế và không làm phức tạp tình hình; không sử dụng vũ lực hay đe dọa sử dụng vũ lực; giải quyết các tranh chấp bằng biện pháp hòa bình, hòa giải đa phương trên cơ sở tôn trọng luật pháp quốc tế và Công ước của Liên hợp quốc về Luật Biển năm 1982 (UNCLOS); luôn thể hiện sự ủng hộ tuyệt đối và thực hiện đầy đủ Tuyên bố về ứng xử của các bên ở Biển Đông (DOC) cũng như nguyên tắc 6 điểm của ASEAN về vấn đề Biển Đông và là thành viên tích cực trong ASEAN mong muốn và làm mọi cách để sớm đạt được Bộ quy tắc ứng xử trên Biển Đông (COC)⁽¹¹⁾, v.v...với mong muốn đạt được và duy trì hòa bình, an ninh, tự do hàng hải trên vùng biển này.

- Việt Nam đóng góp tích cực và chủ động vào quá trình xây dựng Cộng đồng ASEAN (AC)

+ Ở giai đoạn hình thành ý tưởng xây dựng AC: Ý tưởng về một Cộng đồng các xã hội gắn bó và đùm bọc lẫn nhau của các quốc gia trong khu vực vào năm 2020 được các nhà Lãnh đạo ASEAN thông qua trong văn kiện Tầm nhìn 2020 vào năm 1997, nhân dịp kỷ niệm 30 năm ra đời của Hiệp hội⁽¹²⁾. Tại Hội nghị Cấp cao ASEAN năm

1998, trên cương vị chủ trì Hội nghị chỉ sau 3 năm trở thành thành viên, Việt Nam đóng vai trò tích cực trong việc cùng ASEAN xây dựng các bước đi và biện pháp cụ thể nhằm hiện thực hóa Tầm nhìn 2020. Điều này được thể hiện trong Chương trình Hành động Hà Nội (HPA) thực hiện trong giai đoạn 6 năm từ 1998 đến 2004 với các hoạt hợp tác cụ thể song khá toàn diện như tăng cường hợp tác và liên kết kinh tế khu vực, phát triển khoa học-công nghệ, cơ sở hạ tầng, phát triển nguồn nhân lực, bảo vệ môi trường, tăng cường hợp tác duy trì hòa bình, an ninh ở khu vực cũng như đề cao vai trò, vị thế quốc tế của ASEAN, nâng cao nhận thức về ASEAN... đã tạo thành những khuôn khổ ban đầu quan trọng để ASEAN đẩy mạnh hợp tác và hướng tới một mức độ liên kết khu vực cao hơn là hình thành Cộng đồng sau này.

+ *Đóng góp và vai trò của Việt Nam trong định hướng xây dựng Cộng đồng*: Từ ý tưởng về xây dựng một cộng đồng các xã hội gắn bó và đùm bọc lẫn nhau đưa ra vào năm 1997, quyết định xây dựng AC được các nhà lãnh đạo ASEAN chính thức đưa ra tại Hội nghị Cấp cao ASEAN lần thứ 9 năm 2003 tại Indonesia. Quyết định này nhận được sự nhất trí cao của tất cả các thành viên trong Hiệp hội, trong đó Việt Nam là một trong những nước đóng vai trò tích cực. Trong quá trình hình thành ý tưởng về mô hình tương lai của Cộng đồng ASEAN, cùng với các nước có tư tưởng tương đồng, Việt Nam tích cực thúc đẩy trụ cột thứ 3 về hợp tác Văn hóa-Xã hội như một chân kiềng có tác dụng bổ trợ và gắn kết hữu cơ 2 trụ cột khác của Cộng đồng

ASEAN là Chính trị - An ninh và Kinh tế⁽¹³⁾, qua đó, đảm bảo sự phát triển cân bằng và hài hòa của ASEAN. Trên cơ sở đó, ASEAN đã đưa ra Chương trình Hành động Viên Chăn (VAP) với các chương trình và kế hoạch hợp tác cụ thể cho giai đoạn 2004-2010.

+ *Đóng góp của Việt Nam trong quá trình triển khai xây dựng Cộng đồng ASEAN*: ASEAN đã thông qua Lộ trình xây dựng AC với các Kế hoạch tổng thể về 3 trụ cột Chính trị-An ninh, Kinh tế và Văn hóa-Xã hội và Kế hoạch về Thu hẹp khoảng cách phát triển trong ASEAN. Bên cạnh việc tích cực tham gia xây dựng và thúc đẩy triển khai các chương trình, kế hoạch hợp tác hướng tới xây dựng AC, Việt Nam luôn nhấn mạnh tầm quan trọng của việc thu hẹp khoảng cách phát triển giữa các nước thành viên đối với sự thành công của tiến trình xây dựng Cộng đồng. Việt Nam là một trong những nước tích cực đi đầu thúc đẩy triển khai hiệu quả Sáng kiến Liên kết ASEAN (IAI) về Thu hẹp khoảng cách phát triển trong ASEAN. Tại Hội nghị Bộ trưởng Ngoại giao ASEAN lần thứ 34 ở Hà Nội vào năm 2001, Việt Nam đã chủ động đề xuất và được các nước nhất trí thông qua Tuyên bố Hà Nội về Thu hẹp khoảng cách phát triển, đề ra các phương hướng cụ thể để triển khai Sáng kiến IAI. Trên cương vị Chủ tịch Nhóm đặc trách về IAI, Việt Nam đã cùng các nước ASEAN phối hợp xây dựng Kế hoạch công tác giai đoạn II về triển khai IAI, được thông qua như một bộ phận quan trọng cùng với các Kế hoạch tổng thể xây dựng 3 trụ cột Cộng đồng ASEAN trong Lộ trình chung xây dựng Cộng đồng.

Một dấu ấn đậm nét khác thể hiện đóng góp của Việt Nam trong tiến trình xây dựng AC là việc Việt Nam tham gia rất tích cực vào việc xây dựng, ký kết, phê chuẩn và triển khai Hiến chương ASEAN. Hiến chương là công cụ pháp lý và thể chế quan trọng để hỗ trợ ASEAN thực hiện mục tiêu xây dựng Cộng đồng. Việc xây dựng Hiến chương có ý nghĩa đặc biệt quan trọng đối với ASEAN trong quá trình thực hiện mục tiêu xây dựng Cộng đồng. Đóng góp quan trọng của Việt Nam được thể hiện ngay từ giai đoạn đầu khi Nhóm các nhân vật nổi tiếng của ASEAN phác thảo ý tưởng về các thành tố của bản Hiến chương, đến quá trình soạn thảo nội dung Hiến chương. Trong giai đoạn này, Việt Nam tham gia rất tích cực và chủ động, cùng ASEAN đề ra các định hướng phát triển của Hiệp hội; củng cố và hệ thống hóa các mục tiêu và nguyên tắc cơ bản của ASEAN trong Hiến chương; góp phần dung hòa các quan điểm khác biệt, bảo đảm nội dung Hiến chương vừa phù hợp với thực tiễn hoạt động, vừa đáp ứng được nhu cầu phát triển của ASEAN. Sau khi Hiến chương được ký thông qua, Việt Nam là một trong 5 nước đầu tiên phê chuẩn văn kiện này và cũng luôn là nước tích cực trong quá trình triển khai Hiến chương. Việt Nam là nước thứ 2 cử Đại sứ, Đại diện thường trực trong Ủy ban các Đại diện thường trực về ASEAN (CPR), đồng thời cũng sớm lập Phái đoàn đại diện tại ASEAN. Vai trò tích cực của Việt Nam trong quá trình triển khai xây dựng các văn kiện pháp lý hỗ trợ cho Hiến chương cũng như đưa bộ máy tổ chức mới của ASEAN đi vào hoạt động cũng được Hiệp hội ghi nhận⁽¹⁴⁾.

Với vai trò Chủ tịch ASEAN nhiệm kỳ 2010 đúng vào năm bản lề trong chặng đường 5 năm còn lại để ASEAN hoàn thành mục tiêu xây dựng Cộng đồng và cũng là năm ASEAN ổn định hoạt động theo bộ máy tổ chức và khung pháp lý do Hiến chương quy định, Việt Nam đã cùng các nước thành viên đề ra ưu tiên xuyên suốt cho hợp tác ASEAN trong giai đoạn này là đẩy mạnh hành động nhằm hiện thực hóa mục tiêu hình thành Cộng đồng ASEAN, được thể hiện qua Chủ đề "*Hướng tới Cộng đồng ASEAN: Từ tầm nhìn tới hành động*". Với Chủ đề này, Việt Nam đề xuất 3 trọng tâm hành động chính của ASEAN là⁽¹⁵⁾: (i) đẩy mạnh nỗ lực triển khai các chương trình, kế hoạch trong Lộ trình xây dựng Cộng đồng ASEAN, đồng thời, thiết thực đưa Hiến chương ASEAN vào cuộc sống; (ii) thúc đẩy hợp tác nhằm nâng cao năng lực của ASEAN trong việc ứng phó hữu hiệu hơn với các thách thức toàn cầu mà khu vực đang phải đối mặt; và (iii) tăng cường quan hệ hợp tác giữa ASEAN với các đối tác, tiếp tục củng cố vai trò và vị trí trung tâm của ASEAN trong các tiến trình đối thoại và hợp tác vì hòa bình, ổn định và phát triển ở khu vực. Ba trọng tâm này có quan hệ hỗ trợ lẫn nhau, cùng hướng tới xây dựng một Cộng đồng ASEAN gắn kết, tự cường và có vai trò vị thế quốc tế cao.

Về thu hẹp khoảng cách phát triển, Việt Nam tích cực cùng các nước ASEAN đẩy mạnh việc thực hiện có hiệu quả Kế hoạch công tác IAI giai đoạn II, coi đó là một ưu tiên hợp tác ASEAN và là một thành tố quan trọng trong hợp tác giữa ASEAN với các Đối tác. Điều quan trọng

hàng đầu là cần đưa ra những dự án phù hợp và khả thi, huy động được nguồn lực để tài trợ thực hiện các dự án, gắn kết với các chương trình, kế hoạch hợp tác khác về phát triển tiểu vùng trong ASEAN, giúp thu hẹp khoảng cách phát triển giữa các nước CLMV với các nước ASEAN-6⁽¹⁶⁾.

+ *Sát cánh cùng ASEAN hoàn thành mục tiêu xây dựng thành công AC*: Từ Hội nghị Cấp cao ASEAN lần thứ 16, Việt Nam đề xuất hiện thực hóa ưu tiên đẩy mạnh hành động hướng tới xây dựng Cộng đồng ASEAN. Lãnh đạo các nước ASEAN đạt nhất trí cao với đề xuất này và quyết tâm mạnh mẽ thúc đẩy triển khai có hiệu quả và đúng tiến độ Lộ trình xây dựng Cộng đồng, đưa Hiến chương ASEAN thực sự đi vào cuộc sống, cũng như đề ra các cam kết và hành động thiết thực trong ASEAN nhằm tăng cường hợp tác ứng phó với các thách thức đang nổi lên, trong đó có thúc đẩy phục hồi kinh tế, phát triển bền vững và ứng phó với biến đổi khí hậu. Cùng với ASEAN, Việt Nam đã thể hiện vai trò tích cực và có những đóng góp quan trọng cho việc xây dựng thành công AC vào cuối năm 2015, hoàn thành mục tiêu mà ASEAN đã đề ra⁽¹⁷⁾.

- Việt Nam thể hiện vai trò tích cực trong việc xây dựng Tầm nhìn Cộng đồng ASEAN sau 2015 cũng như Kế hoạch Tổng thể thực hiện Tầm nhìn trên cả 3 trụ cột của AC

Thành công của ASEAN hơn một năm qua sau khi hoạt động dưới mô thức cộng đồng có sự đóng góp đáng kể của Việt Nam bằng việc tham gia trong hầu hết các hoạt động hợp tác ASEAN, nhất là góp phần quan trọng vào việc xây dựng và sớm triển

khai Tầm nhìn Cộng đồng ASEAN 2025. Các bộ, ngành hữu quan của Việt Nam đều đã xây dựng đề án, chương trình và kế hoạch triển khai thực hiện Tầm nhìn và Kế hoạch tổng thể của 3 trụ cột Cộng đồng thời gian hậu 2015⁽¹⁸⁾. Đây là một trong những đóng góp tích cực của Việt Nam đối với Cộng đồng ASEAN.

Kết luận

Việt Nam-ASEAN và ASEAN-Việt Nam đã, đang và sẽ luôn là hai nhân tố, hai thực thể gắn kết, hỗ trợ nhau cùng phát triển. Từ chỗ đối nghịch do hoàn cảnh lịch sử tạo nên, mối quan hệ Việt Nam và ASEAN đã phát triển nhanh chóng kể từ khi Việt Nam trở thành thành viên chính thức của ASEAN vào năm 1995. Kể từ đó, Việt Nam luôn xác định một ASEAN liên kết chặt chẽ, đoàn kết và thống nhất, có vai trò và vị thế quốc tế quan trọng là phù hợp với lợi ích cơ bản và lâu dài của mình. Vì vậy, Việt Nam đã thể hiện vai trò tích cực, đóng góp nhiều vào nỗ lực cùng ASEAN xây dựng một ASEAN đoàn kết, thống nhất, có vai trò, vị trí quan trọng trong khu vực và trên thế giới. Vai trò và đóng góp của Việt Nam đối với ASEAN đã được ghi nhận và đánh giá cao, từ việc góp phần vào việc thống nhất tất cả các quốc gia Đông Nam Á vào chung một Hiệp hội đến việc củng cố và duy trì sự đoàn kết, thống nhất trong ASEAN, đảm bảo an ninh chính trị và an toàn xã hội trong khu vực. Và cuối cùng, cùng ASEAN xây dựng thành công Cộng đồng ASEAN: ngôi nhà chung cho 10 quốc gia Đông Nam Á. Tương lai đang ở phía trước và Việt Nam sẽ tiếp tục đồng hành cùng các thành viên của AC

nhằm xây dựng một ngôi nhà chung AC đoàn kết, thống nhất, hòa bình, ổn định và thịnh vượng, mang lại cuộc sống tốt đẹp cho người dân sống trong ngôi nhà Cộng đồng ASEAN./.

CHÚ THÍCH

1. Thực tế, ngoài Campuchia và Lào, thời gian đó Việt Nam cũng có quan hệ với Indonesia dưới thời Tổng thống Sukarno vì cùng là thành viên của Phong trào Không liên kết.
2. Frank Frost, *Vietnam's Foreign Relations: Dynamics of Change*, Pacific Strategic Paper No 6, Singapore, Institute of Southeast Asian Studies, 1993. The discussion has also benefited from interviews with officials and academic analysts in San Diego, Washington and New York in June-July 1995 (Cuộc tọa đàm cũng thu được lợi ích từ việc phỏng vấn các quan chức và các nhà phân tích ở San Diego, Washington và New York vào tháng 5-6 năm 1995).
3. 5 nước thành viên sáng lập ASEAN bao gồm: Indonesia, Malaysia, Philippines, Singapore và Thái Lan.
4. Vào năm 1994 Singapore là bạn hàng thương mại lớn nhất của Việt Nam.
5. Cộng hòa Dân chủ Timor Leste được thành lập vào năm 2002.
6. Viet Nam News (2007), "Vietnam must up clout in ASEAN: official", nguồn: <http://vietnamnews.vn/politics-laws/167100/vn-must-up-clout-in-asean-official.html#VPZkHi6GFGdo0ezV.99>.
7. Ibid (xem tài liệu tham khảo số 9).
8. Vietnam makes constructive contributions to ASEAN-US relations, nguồn: <http://tcv.vafie.org.vn/vi/node/437>; và Why the ASEAN-US Sunnylands Summit Matters: chi tiết tại: <http://thediplomat.com/2016/02/why-the-us-asean-sunnylands-summit-matters/>
9. Vietnam's 5 Priorities for the ASEAN Community, nguồn: <http://thediplomat.com/2015/04/vietnams-5-priorities-for-the-asean-community/>
10. Chairman's Statement of the 16th ASEAN Summit, nguồn: <http://en.vietnamplus.vn/chairmans-statement-of-the-16th-asean-summit/18223.vnp>
11. Vietnam's role in ASEAN, nguồn: <http://www.eastasiaforum.org/2013/10/23/vietnams-role-in-asean/>
12. 1997 ASEAN Vision 2020, nguồn: <https://cil.nus.edu.sg/rp/pdf/1997%20ASEAN%20Vision%202020-pd.pdf>
13. Những đóng góp tích cực của Việt Nam vào quá trình Xây dựng Cộng đồng ASEAN, nguồn: http://www.mofahcm.gov.vn/en/mofa/ctc_quocte/un/nr090311103654/nr090311141943/nr090311143408/ns100525110153/
14. Tham gia xây dựng Hiến chương ASEAN: Việt Nam có nhiều đóng góp tích cực, nguồn: <http://moj.gov.vn/qt/tintuc/Pages/thong-tin-khac.aspx?ItemID=828>
15. Nhiệm kỳ Chủ tịch ASEAN 2010 của Việt Nam: Thành công của ASEAN và dấu ấn Việt Nam, nguồn: <http://www.mofahcm.gov.vn/en/mofa/nr040807104143/nr040807105001/ns101207090336>
16. <http://www.asean.org/wpcontent/uploads/images/archive/22325.pdf>
17. Chairman's Statement of the 16th ASEAN Summit, nguồn: <http://en.vietnamplus.vn/chairmans-statement-of-the-16th-asean-summit/18223.vnp>
18. Trả lời phỏng vấn Báo điện tử Đảng Cộng sản Việt Nam của Thứ trưởng Bộ Ngoại giao Nguyễn Quốc Dũng, nguồn: <http://dangcongsan.vn/thoi-su/viet-nam-tich-cuc-dong-gop-xay-dung-cong-dong-asean-435920.html>